

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра теорії та практики романо-германських мов

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. декана факультету
іноземної та слов'янської
філології

Н.І. Кириленко

«30» серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теоретична граматики

галузь знань 01 Освіта / педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта « Мова і література (французька)»

додаткова спеціальність 014 Середня освіта «Мова і література (англійська)»

освітньо-професійна програма Середня освіта (Французька та англійська мови)

Мова навчання французька

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології

«30» серпня 2019 р.

Голова

Семеног О.М., д.пед.н., проф.

Розробник: Боряк Надія Олексіївна, старший викладач кафедри теорії та практики романо-германських мов

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри теорії та практики романо-германських мов
Протокол № 1 від «28» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри
Солощенко В.М., к.п.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Перший (бакалаврський) рівень	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
4-й			
Семестр			
7-й			
Лекційні			
14 год			
Практичні, семінарські			
16 год.			
Самостійна робота			
58 год.			
Консультації:			
2 год.			
Вид контролю: екзамен			
Загальна кількість годин - 90			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – дати системний теоретичний опис морфології та синтаксису сучасної французької мови у світі тих наукових дискусій, що ведуться романістами стосовно різних частин мови та їх граматичних характеристик; розкрити причини, які зумовлюють різні погляди мовознавців на те саме граматичне явище, показати найбільш адекватні теорії, що їх пояснюють.

Завдання курсу полягає в тому, щоб навчити студентів бачити в окремо взятому граматичному явищі його системну природу, глибинні структурні, семантичні й функціональні зв'язки з іншими елементами мовної системи, виробити у студентів навички аналітичної оцінки теоретичних досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів з того чи іншого питання граматики, викликати інтерес до самостійного творчого осмислення мовних фактів. Загалом, курс покликаний сформувати у студентів лінгво-теоретичну компетенцію в галузі морфології та синтаксису французької мови.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: граматичну систему сучасної французької мови, визначення одиниць мови, предмета і методів вивчення морфології та синтаксису, проблеми і методи граматичного аналізу.

вміти: аналізувати термінологічний зміст понятійних одиниць, якими оперує теоретична граMATика, проблемні аспекти теорії слова, мовної категорії та частин мови; аналізувати ключові семантико - морфологічні характеристики частин мови, які структурують граматичну систему сучасної французької мови.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-2. Здатність використовувати набуті знання й розуміння предметності та професійної області.

ЗК-3. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію рідною та іноземною мовою, мати навички адаптації та роботи в команді.

ЗК-4. Здатність застосовувати досягнення інформаційних та комунікаційних технологій у вирішенні своїх професійних та життєвих завдань.

ЗК-6. Здатність сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів професійної етики.

ЗК-10. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки й соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності

Професійні (фахові) компетентності спеціальності.

ФК-3. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, теорії та історії зарубіжної літератури в середніх навчальних закладах, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.

ФК-4. Здатність знаходити, використовувати навчальну й наукову інформацію, у тому числі іншомовну, у галузі філології та методики викладання на паперових та електронних носіях.

ФК-5. Здатність самостійно опанувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід із позицій останніх досягнень філологічної науки та соціальної практики.

ФК-6. Здатність використовувати чотири види мовленнєвої діяльності на базі достатнього обсягу знань із фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвокраїнознавства.

ФК-7. Здатність володіти системою лінгвістичних знань, що включає в себе знання основних явищ на всіх рівнях мови і її функціональних різновидів.

ФК-9. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

ФК-10. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі теорії на практиці.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна передбачає попереднє засвоєння практичного курсу французької мови та практичної граматики, вступу до мовознавства та історії мови.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРЗ 4	ПРЗ-4. Здатність продемонструвати знання та розуміння сучасних філологічних і дидактичних засад навчання іноземної мови та світової літератури, особливостей використання мовних одиниць у певному контексті.
Уміння	ПРУ 1 ПРУ 6.	ПРУ-1. Уміння оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності. ПРУ-6. Здатність використання гуманістичного потенціалу іноземної мови та світової літератури для формування духовного світу юного покоління України.
Комунікація:	ПРК 1 ПРК 2 ПРК 3.	ПРК-1. Володіння комунікативною компетентністю з української та іноземної мов, здатність удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень. ПРК-2. Володіння основами професійної культури, здатність створювати, редагувати й перекладати тексти професійного змісту державною та іноземною мовами. ПРК-3. Здатність забезпечити діалог культур у процесі вивчення іноземної мови та світової літератури, створення умов для міжкультурної комунікації.
Автономія і відповідальність	ПРА3	ПРА-3. Здатність навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного

та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань, написання реферату та виконання інших видів самостійної роботи. Поточний контроль складається з таких компонентів:

- 25 балів: оцінювання навчальних досягнень на лекційних заняттях-написання бліц-тестів.
- 40 балів: участь у семінарах (5 балів за кожний семінар) – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань, виконання практичних індивідуальних завдань, виконання завдань тестового контролю.
- 10 балів: контроль самостійної роботи – підготовка до семінарів та опрацювання теоретичного матеріалу, виконання домашніх завдань, написання реферату.

Результатом підсумкового контролю є екзамен.

Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студентів для підсумкового контролю з дисципліни (екзамен)

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
23-25	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення проблем та якісне виконання практичного завдання.
20 - 22	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем та не зовсім якісне виконання практичного завдання.
16 - 19	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем, виконання практичного завдання з окремими негрубими помилками.
12-15	Оцінка виставляється за в основному правильну

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Тести, реферат, екзамен.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Морфологія

Тема 1.1. Мовний знак. Предмет і завдання теоретичної граматики.

Теорія мовного знаку як методологічної основи граматичного знання. Визначення знаку. Класифікація знаків. Складова мовного знаку. Мова та мовлення. Семіотичні зв'язки мовних знаків. Типи і аспекти вивчення мовних знаків.

Визначення практичної та теоретичної граматики. Типи граматик. Методи граматичного аналізу: дистрибутивний, трансформаційний, метод опозиції і компонентного аналізу, контекстуально-ситуативний метод. Основні етапи розвитку теоретичної граматики французької мови. Асиметрія в граматиці. Функціональний підхід. Зв'язок граматики з іншими лінгвістичними науками.

Тема 1.2. Граматична категорія. Теорія частин мови.

Поняття граматичної категорії. Граматичне значення. Граматична форма. Типи граматичних морфем. Внутрішня структура граматичної категорії. Типи граматичних категорій (морфологічні, синтаксичні, лексико-граматичні). Асиметрія відносин між значенням і граматичними формами однієї категорії в семіотичному, парадигматичному та синтагматичному плані..

Визначення поняття « частина мови.». Проблеми частин мови у французькій граматиці. Критерії ідентифікації частини мови. Інвентар частин мови. Ієрархія частин мови. Форма і зміст частин мови. Ядро і перефрїрія в частинах мови. Первинні і вторинні функції частин мови. Транспозиція (функціональна, морфологічна, синтаксична). Способи морфологічної транспозиції. Транспозиція та значення слова.

Тема 1.3. Дієслово.

Визначення дієслова як частини мови. Лексико-семантична класифікація дієслів. Лексико-граматична класифікація дієслів. Самостійні й службові дієслова. Перехідні й неперехідні дієслова. Поняття і особливості валентності дієслів. Морфологічна класифікація вербальних форм. Граматичні категорії дієс особи, числа, часу, способу, виду, стану. Поняття модальності дієслів. Безособові форми дієслів. Вираження категорій дієслова в інфінітиві. Граматизація інфінітивних конструкцій. Герундій. Транспозиція безособових форм дієслова.

Тема 1.4. Іменник. Детермінативи. Займенник

Визначення іменника як частини мови. Семантичні категорії іменників. Іменники загальні і власні, конкретні і абстрактні, речовинні, збірні, одинні і множинні. Морфологічні категорії іменника у французькій мові. Категорія особи, числа, детермінації. Синтаксичні функції іменника.

Загальні ознаки детермінативів як частини мови. Семантика детермінативів. Детермінація якісна й кількісна. Означені і неозначені детермінативи. Артикль. Огляд існуючих точок зору на артикль. Поняття означеної, неозначеної і кількісно-неозначеної співвіднесеності.

Характеристика значень означеного, неозначеного й часткового артикля. Артикль і його взаємодія з різними лексико-граматичними розрядами іменників.

Визначення займенника як частини мови. Семантична класифікація займенників. Морфологічні категорії і форми займенників. Загальні і специфічні категорії: предметність / не предметність, означеність / неозначеність, рід, число. Синтаксична функція. Автономність. Особові займенники: первинна та вторинна функції, граматичні категорії. Присвійні, вказівні, питальні, відносні та неозначені займенники. Проніміналізація та депроніміналізація.

Тема 1.5. Прикметник та прислівник. Службові частини мови.

Визначення прикметника як частини мови. Граматичні категорії роду, числа і ступенів порівняння. Система словотворчих моделей прикметника. Синтаксична функція: означення й предикатив. Поняття «прикметник» у французьких граматиках: традиційне включення в клас прикметників займенникових детермінативів і числівників. Проблеми якісних і відносних прикметників у французькій мові. Сучасні тенденції в утворенні відносних прикметників. Прикметник і його стосунки з іншими частинами мови. Субстантивізація й адвербіалізація прикметників. Проблема повної й неповної функціональної транспозиції іменника в прикметник. Нові тенденції в утворенні відносних прикметників.

Прислівник як частина мови. Лексико-семантична класифікація прислівників. Морфологічна та синтаксична функція прислівників.

Прийменник як службова частина мови. Проблема лексичного значення прийменників. Класифікація прийменників. Складні прийменники і прийменникові вислови. Граматичні функції прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Класифікація сполучників. Значення і вживання сполучників. Сурядні та підрядні сполучники.

Частка. Семантико-граматична група часток. Заперечні частки. Стверджувально-заперечні слова-фрази.

Вигук. Синтаксичні функції вигуків. Семантика вигуків. Вигук та інші частини мови.

Розділ 2. Синтаксис.

Тема 2.1. Слово ти словосполучення.

Поява терміна синтаксис. Предмет синтаксичних досліджень. Природа синтаксичних відносин: «вірна» побудова речення і його значення. Синтаксичні одиниці: проблема елементарної синтаксичної одиниці. Форми й структурно-семантичні типи синтаксичних зв'язків: зіставлення, сурядність і підпорядкування. Критерії для визначення меж слова. Словосполучення, його визначення. Фактори сполучуваності слів. Поняття керування, валентність слова: семантичні й синтаксичні валентності, співвідношення між ними. Типологія словосполучення.

Тема 2.2. Просте речення.

Речення і його функції. Предикативність, предикативний мінімум речення, три підходи до предикативності. Особливі види предикативності: поліпредикативність і напівпредикативність, типи предикатів та їхні властивості. Класифікація речень за формою. Члени речення, визначення, критерії для виділення, функціональні типи речення.

Семантична структура речення. Принципи побудови семантичного опису: логічний суб'єкт і предикат; відношення й аргументи; тема й рема; пресу позиція. Семантичні відношення між реченнями. Комунікативні категорії речення.

Тема 2.3. Складне речення.

Загальна характеристика складного речення як синтаксичної одиниці. Предикативні одиниці. Синтаксичні зв'язки: сурядність та підрядність. Типи складного речення. Складнопідрядні речення з комплетивними, атрибутивними та обставинними зв'язками.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лек	пр	конс	ср		лек	пр	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Морфологія.										
Тема 1.1. Мовний знак. Предмет і завдання теоретичної граматики.	10	2			8					
Тема 1.2. Граматична категорія. Теорія частин мови.	12	2	2		8					
Тема 1.3. Дієслово.	12	2	2		8					
Тема 1.4. Іменник. Детермінативи. Займенник	10	2	2		6					
Тема 1.5. Прикметник та прислівник. Службові частини мови.	10	2	2		6					
Разом за розділ 1	54	10	8		36					
Розділ 2. Синтаксис.										
Тема 2.1. Слово та словосполучення.	10	2	2		6					
Тема 2.2. Просте речення.	12	2	2		8					
Тема 2.3. Складне речення.	14		4	2	8					
Разом за розділ 2	36	4	8		22					
Усього годин	90	14	16	2	58					

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Граматична категорія. Теорія частин мови.	2

2	Дієслово.	2
3	Іменник. Детермінативи. Займенник	2
4	Прикметник та прислівник. Службові частини мови.	2
5	Слово та словосполучення.	2
6	Просте речення	2
7	Складне речення.	4
	Разом	16

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Popovych M.M. Cours théorique de grammaire française. Morphologie. Чернівці, Букрек, 2010
2. Васильева Н.М., Пицкова Л.П. Le français. Теоретическая грамматика. Ускоренный курс. Москва, Высшая школа, 1991
3. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. Морфология. Москва, Высшая школа, 1986
4. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. Синтаксис. Москва, Высшая школа, 1981

Додаткові:

1. Илия Л.И. Очерки по грамматике современного французского языка. Москва, Высшая школа, 1970
2. Илия Л.И. Синтаксис современного французского языка. Москва, Высшая школа, 1970
3. Васильева Н.М. Синтаксис простого предложения в современном французском языке. Москва, Высшая школа, 1983
4. Адмони В.Г. основы теории грамматики. Москва, Высшая школа, 1973
5. Степанова А.Н. Практикум по теоретической грамматике французского языка. Минск Высшейшая школа, 1986
6. Степанов Ю.С. Структура французского языка. Москва. Высшая школа, 1965
7. Аброксимова Т.А. Хрестоматия по теоретической грамматике французского языкаю Л, Просвещение, 1972
8. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва, Изд-во Иностранной литературы, 1956
9. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. Л., 1974
10. Bally Ch. Linguistique générale et linguistique française. Paris, Librairie C.Klincksieck, 1951
11. Béchade H.-D. Syntaxe du français moderne et contemporain. Paris, Presse Universitaire de France., 1989
12. Gak V.G. Essai de grammaire fonctionnelle du français. Москва, 1974
13. Mounin G. Clef pour la sémantique. Paris, Edition Seghers, 1972
14. Mounin G. Dictionnaire de la linguistique. Paris, Presse universitaire de France, 1974